

Дорда С.В.

канд.філол.наук, доцент кафедри іноземних мов

ННІ бізнес-технологій «УАБС» СумДУ,

Голованова В.І.

студентка інституту права СумДУ

Англійська мова, як глобальний засіб комунікації в професійній сфері, привертає увагу дослідників в багатьох країнах світу. Головним принципом англійської мови для спеціальних цілей (English for Specific Purposes) стала наступна теза: «Скажи мені, для чого тобі потрібна англійська мова, і я скажу, яка саме англійська тобі потрібна» [7].

Невід'ємною часткою сучасних досліджень англійської мови для спеціальних цілей є вивчення юридичної термінології (Т. В. Новікова, Т.В. Риженкова, С.П. Хижняк, L.M. Solan). Не залишається без уваги дослідження національно-культурних та історико-соціальних факторів впливу на формування і розвиток правових терміносистем англомовних країн. Дослідження національно-культурних особливостей варіантності юридичних термінів, які позначають правові реалії національних правових систем, дозволяє ефективно здійснювати їхній переклад і підвищувати результативність міжнародної комунікації у сфері юриспруденції.

Термінологія є замкненим словниковим контекстом, межі якого обумовлені певною соціальною організацією дійсності. Головне, що відрізняє терміни від інших слів, - це зв'язок з науковими концепціями. Екстралінгвістична характеристика впливає на мовний статус терміну, оскільки в терміні відбиваються факти та їхнє теоретичне усвідомлення [4, с.33].

Саме екстралінгвістичні фактори впливають на варіювання англійських і американських юридичних термінів. Після утворення перших колоній США розпочався незалежний розвиток двох термінологічних систем. Культурні цінності і особливості правосвідомості вплинули на варіантність англомовних юридичних термінів.

Головними відмінностями англійської правової системи від американської є:

- законодавство в США, як джерело права, має більшу питому вагу ніж в Англії;
- на відміну від англійського права, американське право має більш вільну дію правила прецеденту;
- судова влада США має більше значення і наділена більшим обсягом компетенцій і відповідних повноважень;
- інститут присяжних в США зберіг більше значення ніж в Англії [3, с. 609-611].

Юридичні терміни, як одиниці відображення концептів правової системи і культури певної держави, сприймаються у відповідності з відомими і звичними правовими категоріями. Проте, зарахування певних правових явищ до тієї чи іншої категорії, виходячи із уявлень власної культури, може спричинити помилки в інтерпретації термінів з культурно-правовим компонентом, тому що правові уявлення і знання правових систем і терміносистем можуть відрізнятися [1, с. 88].

Наприклад, в судовій системі США *bailiff* є посадовою особою в суді, яка виконує певні обов'язки – підтримання порядку, супроводження свідків. У Великобританії *bailiff* є уповноваженою особою, яка слідкує за виконанням судових наказів, наприклад, щодо відновлення у правах володіння або позбавлення володіння за судом.

Circuit judge в США це окружний суддя. У Великобританії – це суддя графства (посада, запроваджена законом "Про суди" 1971 року, засідає в Суді Корони або в будь-якому з окружних судів; призначається лордом-канцлером).

Юридичну лексику поділяють на класи за способом номінації поняття (терміни, терміноніми, професіоналізми). Другим параметром є приналежність до певної галузі права, тобто лексема може бути віднесена до загальноюридичної або галузевої лексики (значення галузевих термінів може бути адекватно зрозумілим лише в підсистемі відповідної галузі права). Третім параметром

класифікації спеціальної лексики є виокремлення реалій, які можуть бути представлені топонімами (*Old Bialy* – центральний кримінальний суд, топонім за назвою вулиці в Лондоні), антропонімами (*Miranda warning* – офіційне оголошення підозрюваному його прав, антропонім за назвою відомої судової справи «Міранда проти штату Арізона»), фразеологізмами (*pocket veto* – «кишенькове вето», непряме вето президента США), апелятивами (звертаннями) [5, с. 127].

Використання ідей і інститутів загального права в США завжди знаходилося у нерозривному зв'язку з республіканською владою. Система загального права в Англії виникла виключно завдяки діяльності королівських судів [2, с. 432].

Судовий дискурс це приклад статусно-орієнтованого спілкування, де ролі чітко розподілені і за кожним учасником закріплені функції, визначені нормами інституту правосуддя. Поняття норми є головним в судовому дискурсі. Характерною рисою судового дискурсу є нерівність його учасників. У США розповсюдженими формами звертання до суддів є “*Your Honour*” або “*Judge*”.

Звертання в англійському суді регулюється певними закріпленими нормами і є маркером формальності і підвищеної соціальної дистанції. Наведені в таблиці приклади доводять, що судовий дискурс встановлює найбільшу дистанцію.

Титул, Звання	Форма звертання в суді
Justice of the Supreme Court of the United Kingdom	My Lord/My Lady
High Court Judge	My Lord/My Lady, Your Lordship/Your Ladyship
Circuit Judge	My Lord/My Lady
Judge (except High Court)	Your Honour
Magistrates (when addressing several collectively)	Your Worships
Magistrate (when addressing a single magistrate)	Your Worship or Sir/Madam

District Judge, Master	Sir/Madam
Chair of Tribunal	Sir/Madam

Треба зауважити, що звертання “*My Lady*” увійшло у вжиток в 1994 році, коли лорд-головний суддя Англії та Уельсу, встановив правило, що до жінки - судді Апеляційного Суду можна звертатися в суді “*My Lady*” замість “*My Lord*” як це вимагалось традицією та законом.

Верховний Суд Об’єднаного Королівства вступив в дію 1 жовтня 2009 року згідно положень Акту про конституційну реформу 2005 року. Верховний Суд взяв на себе судові обов’язки Палати лордів, включаючи остаточну апеляційну юрисдикцію по цивільним справам Об’єднаного Королівства та по кримінальним справам в Англії та Уельсі.

З початку роботи Верховного суду в 2009 році існуючі судові лорди (*Law Lords*) стали першими членами Верховного суду (*Justices*). Всі перші члени Верховного Суду залишаються членами Палати Лордів, але вони не зможуть засідати та голосувати в Палаті. Нові судді Верховного суду призначені після жовтня 2009 року не будуть членами Палати Лордів [8].

Джон Дайсон, котрий присягнувся у Верховному Суді, став його єдиним суддею, який не мав титулу лорда. Крім того точилися дискусії щодо плутанини серед адвокатів, які виступали в суді, яким чином звертатися до суддів. Кульмінацією цих дискусій стало рішення Королеви надати всім суддям Верховного суду з метою уникнення плутанини під час звернення до суддів так званий «титул ввічливості» (“*courtesy title*”) лорда або леді. Але такий титул не надає прав, передбачених ним [6].

Обсяг статті не дозволив зупинитися докладніше на деяких інших національно-культурних особливостях юридичної термінології. Як висновок можна сказати, що юридична термінологія є відображенням культурно-історичних рис суспільства і його мови, тобто юридична термінологія є певною картиною світу. Тому, дослідження юридичної термінології не повинно обмежуватися розглядом системно-структурних характеристик термінів, а має залучати аналіз зовнішніх (соціальних, економічних, історичних) факторів, що

вимагає знання не лише мовних одиниць, але і знання правової системи, яку обслуговує ця термінологічна система. Для дослідження національно-культурних особливостей юридичної термінології необхідні спільні зусилля мовознавців і юристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Иконникова В.А. Отражение культурных ценностей в англоязычных юридических терминосистемах: когнитивный аспект / В.А. Иконникова // Вестник МГЛУ. – 2010. - №21 (600). - С. 84 – 92. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/otrazhenie-kulturnyh-tsennostey-v-angloyazychnyh-yuridicheskikh-terminosistemah-kognitivnyy-aspekt>
2. Марченко М. Н. Сравнительное правоведение. Общая часть / М. Н. Марченко. - М. : Зерцало, 2001. - 560 с.
3. Скакун О. Ф. Теория государства и права / О. Ф. Скакун. - Харьков: Консум; Ун -т внутр. дел, 2000. - 704 с.
4. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории / А.В.Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева. – М.: Наука, 2003. – 246 с.
5. Чиронова И.И. Сопоставительный анализ юридических терминов в английском и русском языках: возможности и перспективы / И.И. Чиронова // Вопросы филологических наук. – 2007. - №6 (29). – С. 126-128.
6. Hirsch A. Anger over courtesy titles for Supreme Court justices / A. Hirsch. – [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.guardian.co.uk>.
7. Hutchinson T. English for Specific Purposes / Т. Hutchinson, А. Waters. - Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 320 p.
8. Judiciary of England and Wales [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.judiciary.gov.uk>.

Національно-культурні особливості юридичної термінології / С.В. Дорда, В.І. Голованова // Інтелектуальна та емоційна складові навчання іноземних мов: новітні тенденції і завдання для вищої школи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 3 червня 2016 р./ За заг. ред С.О. Білої, І.В. Бонацької, Н.М. Василюшиної. – К.: ННІМВ, НАУ, 2017. – С. 184-189.